בס"ד

– הגליון השבועי של קהילת מכון –
יגדיל תורה

גליון מספר: 56

פרשת ניצבים- ראש השנה

העלון מוקדש להצלחת נוחי

בן זהבה ויוסף דורון בן דזי

מאור - 0542390375

מדוע לא היית זושא?

הרב יעקב דואני / רב במכון יגדיל תורה ומחבר הספר בית חם

בפרשתנו משה רבנו אומר לכל ישראל: "אַתֶּם נִצָּבִים הַיּוֹם כֻּלְּכֶם לִפְנֵי ה' אֱלֹהֵיכֶם".

וכמובן שהביטוי 'כולכם' כולל את כל שכבות העם, אז מדוע מיד לאחר מכן טורח משה לפרט את הדרגות השונות: רָאשֵׁיכֶם, שִׁבְטֵיכֶם, זִקְנֵיכֶם וְשֹׁטְרֵיכֶם, כֹּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל, טַפְּכֶם, נְשֵׁיכֶם, וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בְּקֶרֶב מַחֲנֶיךָ מֵחֹטֵב עֵצֶיךָ עַד שֹׁאֵב מֵימֶיךָ?

הנצי"ב בפירושו העמק דבר מבאר שיום זה שעם ישראל עמדו ניצבים לפני הקב"ה לְעָבְרְךָ בִּבְרִית ה' אֱלֹהֶיךָ וּבְאָלָתוֹ הוא כעין המתרחש לנו בראש השנה מידי שנה בשנה.

טעם פירוט הקבוצות השונות בעם ישראל, משום שיש בעם ישראל מדרגות שונות : ראשים, תלמידי חכמים, המון עם ה', נשים, טף. כל אחד נידון בראש השנה "לפי השאלה שהקב"ה שואל ממנו".

וכעת יש לשאול, אם כל אחד נידון בפרטות, מדוע נאמר בסוף "כולכם"?

מבאר הנצי"ב "שאע"ג שכל אחד נידון בפרט לפי מה שהוא אדם, מ"מ כל אחד גורם להכריע לכלל", וכמאמר הגמרא במסכת קידושין (מ ע"א):

העולם נידון אחר רובו והיחיד נידון אחר רובו, עשה מצוה אחת - אשריו שהכריע את עצמו ואת כל העולם לכף זכות, עבר עבירה אחת - אוי לו שהכריע את עצמו ואת כל העולם לכף חובה.

יוצא מכאן, שלמרות שעם ישראל הם חטיבה אחת בעולם, לכל אחד מישראל יש גם תפקיד משלו המיוחד רק לו, ועל כן לא יבואו בדרישה לאדם להיות כמו האחר.

וכמו המשפט המפורסם שטבע רבי משולם זושא מאניפולי: "בעולם הבא לא ישאלו אותי 'למה לא היית משה רבנו?', אלא 'למה לא היית זושא?'"

וכמו התפילה המפורסמת שאנו אומרים בראש השנה (ברכות יז ע"א):

אלהי, עד שלא נוצרתי איני כדאי ועכשיו שנוצרתי כאלו לא נוצרתי..

>> המשך הדבר תורה בעמוד האחרון<<

מהותו של ראש השנה

הרב אמיר אזולאי/ רב במכון יגדיל תורה מחבר הספר על שלושה דברים

הקדמה:

מידי שנה בשנה, הננו עומדים נרגשים ומתוחים לקראת בואו של ראש השנה. במשך חודש שלם, מר"ח אלול והלאה אנו משתדלים להתכונן כראוי ליו הדין הגדול ולקדושה הכבירה שהוא מביא עמו.

לפני שניגש להעמיק בעניינו העמוק והנשגב של ראש השנה, נתחיל בביאור יסוד כללי השייך לכלל חגי ישראל ולמהותם הטהורה. על מנת לגשת אל יסוד זה, נתבונן תחילה בדבריו המופלאים של הרמח"ל הק' (דרך ה' ח"ד פרק ז'), השופכים אור בהיר ומיוחד בהבנת עניינם של מועדי ישראל בפרט ושל לוח השנה היהודי בכלל:

"ואמנם גזרה החכמה העליונה להוסיף לישראל קידוש על קידוש, ונתנה להם ימי קודש מלבד השבת, שבהם יקבלו ישראל מדרגות ממדרגות הקידוש, ...והנה כפי מדרגת השפעתם של הימים האלה, כן הוצרכנו לינתק מן העסק העולמי, וכפי זה איסור המלאכות בהם...וכל זה כפי ערך השפע הנשפע והאור המאיר ההוא. ואולם מלבד הקידוש הזה, הנשער במדרגותיו כפי מדרגת קדושת הימים, יש עוד ענינים פרטיים, מיוחדים לכל זמן מזמנים אלה כפי ענינו; ושורש כולם הוא סדר שסידרה החכמה העליונה, שכל תיקון שנתקן ואור גדול שהאיר בזמן מהזמנים, בשוב תקופת הזמן ההוא, יאיר עלינו אור מעין האור הראשון, ותחודש תולדת התיקון ההוא במי שקבלו"

כל חיינו בעולם הזה, הם מעין מסלול ארוך של התעלות אחידה אל מדרגות רמות ועליונות יותר מאלו אשר בתוכם נולדנו אל העולם. תפקידנו במהלך החיים הוא לעשות את רצון הבורא, לקיים את המצוות וללכת בדרך הישרה, עד כי לאט לאט נעלה במעלה הדרך העולה בית אל ונתקרב יותר ויותר אל מקור נשמתנו. אולם, מלבד המצוות היום יומיות ועבודת ה' התדירה שבה אנו עוסקים בכל רגע ורגע, ישנם ימים מיוחדים ועליונים, מועדי ישראל. ימים אלו מלאים באור רוחני של קדושה עליונה אשר מגיחה אל שגרת חיינו ומרוממת אותה.

ימים אלו הם תחנות מיוחדות וחשובות בתוך מסלול התקדמותנו הכללית אל עבר מקום קדוש ושלם יותר. אכן במהלך כל יום ויום אנו מתקדמים ומתעלים בעשיית המצוות וקיום רצון הבורא, אך ימות החול הינם ימים שרף ההתקדמות בהם הוא מוגבל מטבעו מעצם היותו מוטבע בחומריות הגשמית של העולם הזה. לשם כך

העניק לנו הבורא את ימות הקודש. בימים הללו אנו מתעלים אל מעבר לשגרה החומרית ומצליחים להשיג מעלה שאינה יכולה להימצא בימות החול. בנוסף לכך בכל חג וחג ישנה מעלה אחרת, זווית ייחודית של קדושה והתעלות ששונה לחלוטין מזו אשר האירה בחיינו במועד אחר.

מסביר הרמח"ל, שעל מנת לקבל את קדושת המועדים עלינו בשלימות אנו צריכים לנקוט בשתי מערכות מעשיות חשובות: "סור מרע" ו"עשה טוב". במרבית ממועדי ישראל, נצטווינו להבדל מעסקי החול היום יומיים, וזאת על מנת שלא ניהיה משוקעים יתר על המידה בתוך חיי החומר ונוכל לאפשר להארת החג להאיר על חיינו. ומאידך היבדלות לבדה איננה מספיקה כלל. מתוך כך נדרשים אנו למערכת השנייה והיא "עשה טוב". מלבד עזיבת המעשים החומריים, אנו נדרשים לקיים תפילות וממצוות מיוחדות, שמטרתם להאיר את חיינו באור המועד ולסייע להחדיר את אורו המיוחד של החג אל חיינו ולהתקדם באמצעותו בעבודת חיינו- עבודת ה' והדביקות בו.

משום כך, לפני כל מועד ומועד הבעל"ט, מוכרחים אנו להתכונן בצורה משמעותית ועמוקה אל המועד הממשמש ובא, וזאת על מנת שנוכל לקלוט כראוי את אורו ולהתקדם אל מדרגה נוספת ועליונה יותר מזו אשר עמדנו בה בערב החג.

במידה ולא נתכונן כראוי אל המועדים הבאים עלינו, עלולים לעבור על ידינו מבלי משים, וללא כל השתדלות אמיתית ועמוקה מצדנו לקבל מאורם הבהיר ולהתעלות אל עבר מדרגה עליונה של קדושה וטהרה אמיתית.

במקרה גרוע יותר, עלולים המועדים להפוך למעין מעטפת פולקלורית לעולם היהודי, שאומנם תצבע בצבעים מרעננים את שיגרת חיינו האפורה, אך מצד האמת איננה תסייע להתקדמות אמתית כזו או אחרת. כך לדוג', עלולים אנו להפוך את חג השבועות, יום מתן תורתנו, לחג שכל מהותו היא הכנת "המתכון המושלם לעוגת גבינה שעוד לא טעמתם".. וכן הלאה.

מתי נברא העולם?

למען האמת, מהותו של ראש השנה ידועה היא בקרב הציבור יותר מאשר מהותם של שאר החגים. רובנו מבינים בהבנה כזו או אחרת שביום ראש השנה הננו עתידים לעמוד בפני בית דינו של הקב"ה. יודעים אנו שיום זה הוא היום שבו כל יצור ונברא נידון על תפקודו במהלך השנה הקודמת וממילא גם על השפע והאמצעים שיעמדו לרשותו- בהתאם לפעולותיו, במהלך השנה הבאה. וצריכים אנו לשאול, מדוע דווקא ביום זה נידון האדם? מדוע דווקא ביום א' בתשרי אנו עומדים בדין?

על מנת לענות כראוי על שאלה זו, נבקש לערוך התבוננות עמוקה ומהותית יותר, בהבנת עניינו העמוק של יום ראש השנה. אל התבוננות זו, נצא מתוך דעה ידועה המופיעה בגמרא סביב השאלה מתי נברא העולם. ניווכח לדעת שדעה זו הינה בעלת השלכות כבירות בנוגע להבנת עניינו של יום הדין, ראש השנה.

נתבונן תחילה בדברי הגמרא (ר"ה יא.):

"תניא, רבי אליעזר אומר: מנין שבתשרי נברא העולם – שנאמר ויאמר אלהים תדשא הארץ דשא עשב מזריע זרע עץ פרי. איזהו חדש שהארץ מוציאה דשאים ואילן מלא פירות – הוי אומר זה תשרי, ואותו הפרק זמן רביעה היתה, וירדו גשמים וצימחו, שנאמר ואד יעלה מן הארץ.

ניתן לראות,. שר' אליעזר סובר שהעולם נברא בא' בתשרי, במבט ראשון ניתן לסבור שאין כל משמעות עמוקה ומעשית לדעה זו, ומתוך כך עלולים אנו להעמידה כדעה פילוסופית ושולית לחלוטין שאין לה כל יחס לחיי המעשה בפועל. אולם הר"ן על אתר, מורה לנו בדבריו המופלאים עד כמה דעה זו היא מרחיקת לכת בהבנת עניינו העמוק של יום הדין, ר"ה.

שיטת ר' אליעזר:

כאמור, ר' אליעזר סובר שהעולם נברא ביום א' בתשרי. ממילא לדעת ר' אליעזר מובן היטב מדוע יום הדין חל בראש השנה וכפי שמסביר הר"ן:

"יש לשאול למה אדם נידון בר"ה יותר מבשאר ימי' דבשלמא שאר דברים דהיינו תבוא' ופירות האילן ומים כל אחד בזמנו נדון כדאמרי' בגמרא אבל אדם למה נדון יותר בר"ה מבשאר ימים. ותירוץ דבר זה למדנו מדגרסי' בפסיקתא בשם ר' אלעזר בפ' דרשו את ה' בהמצאו בעשרי' וחמשה באלול נברא העולם. ולפי"ז הא דאמרי' בגמרא דר' אליעזר ס"ל בתשרי נברא העולם על גמר בריאתו קאמרינן דאדם הראשון שבו נגמר העולם נברא ביום ששי דהיינו באחד בתשרי. וגרסינן תו התם בפסיקתא נמצאת אומר בר"ה נברא אדם הראשון ראשונה עלה במחשבה בשניה נתיעץ עם מלאכי השרת בשלישית כנס עפרו ברביעית גבלו בחמישית רקמו בששית עשאו גולם בשביעית זרק בו נשמה בשמינית הכניסו לגן עדן בתשיעית נצטוה בעשירית סרח באחת עשרה נדון בשתים עשרה יצא בדימוס א"ל הקדוש ברוך הוא לאדה"ר זה סימן לבניך כשם שעמדת לפני בדין ביום זה ויצאת בדימוס כך עתידין בניך להיות עומדין לפני ביום הזה ויוצאין בדימוס וכ"ז אימתי בחדש השביעי באחד לחדש ומכאן סמך למה אדם נידון בר"ה יותר מבשאר ימים. ואף בשמים יש אות שמזל החדש הזה מאזנים כי בו פלס ומאזני משפט לשם."

הר"ן בדבריו מסביר מדוע יום א' בתשרי נקבע לעולם ליום הדין. לפי שיטת ר' אליעזר העולם נברא בא בתשרי. כלומר תחילת בריאת העולם הייתה בכ"ה באלול, אך בריאת האדם נשלמה ביום א' באלול. האדם הוא מרכז העולם, הוא זה אשר ביכולתו לצקת את המשמעות השלימה לעולם כולו, שכן הוא אשר יכול לנתב את העולם אל תיקונו השלם. הלכך בריאת האדם היא אשר יוצרת את מציאות העולם בפועל ומעניקה לו משמעות. זו הסיבה שלדעת ר"א נחשב שהעולם נברא א' בתשרי.

אולם על אף השמחה הכבירה על יצירת האדם וממילא על הפחת המשמעות בעולם כולו ע"י בריאתו, גנוז גם צער גדול ביום זה. מיד לאחר יצירת האדם, שעות ספורות לאחר שנברא, האדם חטא. מיד לאחר חטאו דן אותו הקב"ה, וגזר עליו את השלכותיו הישירות של חטאיו- ירידת מדרגתו שלו, וזו של העולם כולו.

כאשר האדם חטא, הוא גרם לכל המציאות כולה לרדת מן המדרגה הרוחנית הרמה שבה היא נבראה, וממילא מאותו שלב כל הנבראים כולם שהיו גנוזים בתוך אדם הראשון ומונחים בו כדוגמת אברים רבים בתוך גוף גדול, ירדו ממעלתם, ונזרקו אל תוך עולם חומרי ושפל הרבה יותר.

מאותו שלב הוטלה על המציאות כולה משימת חיים חדשה, עליהם לתקן במשך ששת אלפי השנים הבאות את חטאו של אדם הראשון, ולהשיב את המציאות אל מצבה המתוקן והשלם.

מאז ועד היום, דן הקב״ה את המציאות כולה בכל שנה ושנה מאז החטא הנורא. מטרת הדין היא אפוא אחת, לבדוק היכן העולם עומד בתוך תהליך התיקון המוטל עליו. כל המציאות כולה עומדת תחת משפט מדוקדק ביום זה, ונידונה סביב שאלה אחת- האם היא התקדמה בתפקיד המוטל עליה במהלך השנה החולפת. במידה ואכן יתברר שחלה התקדמות כזו או אחרת מצד חלקי המציאות השונים, שפע של ברכה יושפע אל הנבראים אשר הטיבו את מעשיהם, בכדי שיוכלו להמשיך בפעולם הטוב.

נמצא אפוא שמטרתו של יום הדין היא אחת- מעין בדק בית שנתי שמטרתו לבחון את התקדמותה של המציאות הגשמי אל עבר יעודה העליון- תיקון חטא אדם הראשון. במובן זה ראש השנה מקבל משמעות חדשה וכללית יותר, ביום זה כלל המציאות עומדת במבחן ולאו דווקא כל אדם פרטי באשר הוא. אכן, אף פרטיו השונים של העולם נידונים ביום זה, אך אין זה אלא מכוח חיבורם אל הכלל, מעצם היותם איברים מתוך מציאות שלימה ואחדותית.

לפיכך יכולים אנו להבין את דבריו המופלאים והמפורסמים של הזוהר הקדוש. מבואר בזוהר שעיקר עבודת יום ר״ה מצד האדם, היא לכלול עצמו עם כלל המציאות, להתקדש ולהתכלל עם כלל ישראל. ולאור ביאורו של הר״ן בדעת ר׳ אליעזר הדברים ברורים: מטרת הדין היא אחת- לבאר היכן העולם כולו נמצא ביחס לתפקיד מוטל עליו, ואם האדם ייחד עצמו עם הכלל והבין שכל מטרתו היא לפעול עבור מטרת העולם הכללית, אזי הוא מגיע כראוי אל יום הדין.

שנזכה לעמוד בפני בוראנו בדין ולומר ״כן, השנה סייענו לעולם כולו ולעצמנו להתקדם אל עבר מטרתו הנשגבת״.

האם ניתן לעשות בשבת תשלומים לתפילה של חול

הרב מאור תורג'מן / יו"ר מכון יגדיל תורה

ברכות דף כו עמוד ב

תנו רבנן: טעה ולא התפלל מנחה בערב שבת – מתפלל בליל שבת שתים, טעה ולא התפלל מנחה בשבת – מתפלל במוצאי שבת שתים של חול, מבדיל בראשונה ואינו מבדיל בשניה, ואם הבדיל בשניה ולא הבדיל בראשונה – שניה עלתה לו, ראשונה לא עלתה לו.

וכתב השולחן ערוך:

טעה ולא התפלל מנחה בשבת, מתפלל במו"ש (שתים של חול), מבדיל בראשונה ואינו מבדיל בשניה; ואם לא הבדיל בראשונה, והבדיל בשניה, שניה עלתה לו, ראשונה לא עלתה לו; ואם הבדיל בשתיהן, או לא הבדיל בשתיהן, יצא.

הטעם שמבדיל בראשונה ולא בשניה:

המ"ב (כח) כתב שמכיון שהבדלה די בפעם אחד, משא"כ בשבת ור"ח דצריך להזכירה בכל התפילות לכן פסק בסעיף הקודם שצריך להתפלל של שבת ושל ר"ח שתים.

הטעם שלא עלתה לו תפליתו כשבראשונה לא הבדיל ובשניה הבדיל:

המ"ב (כט) כתב שזאת משום שעליו היה להקדים את תפילת החובה בתחילה, ובכך שהוא לא הבדיל בראשונה והבדיל בשניה- הוא גילה דעתו שהתפלל הראשונה לתשלומין לכן צריך לחזור ולהתפלל אחת לתשלומין בלא הבדלה.

אך מ"מ כתב שאם כיון במחשבתו שהראשונה לחיובא והשניה לתשלומין ומה שהיפך ההבדלה היה בטעות ושגג ולא נתכוין כלל א"צ לחזור.

כשהבדיל בשתיהם או לא הבדיל בשתיהם אך כיון שהראשונה תיהיה לתשלומים:

השו"ע כתב שאם הבדיל בשתיהם או לא הבדיל בשתיהם יצא (בה"ל שקיימא לן בסימן רצ"ד שאם לא הבדיל אין מחזירים אותו).

והמ"ב (ל) כתב שזה דוקא בסתמא אבל אם היה בדעתו בפירוש הראשונה להשלמה נראה דלא יצא.

מדוע כשלא הבדיל בתפילתו יצא ידי חובה:

המ"ב (לא) כתב שהטעם הוא משום שאין חוזרין בשביל הזכרת הבדלה בתפילה הואיל ויכול לאומרה על הכוס, וכמבואר בסימן רצ"ח.

כשלא הבדיל בתפילתו וטעם לפני הבדלה קיימא לן שצריך לחזור ולהתפלל ערבית שנית, האם הוא הדין שצריך להתפלל גם את תפילת התשלומים:

המ"ב כתב שאם אח"כ טעם קודם שהבדיל על הכוס דקיי"ל צריך לחזור ולהתפלל מ"מ עלתה לו תפלת התשלומין כיון שבשעה שהתפלל התשלומין שפיר היה פטור מחובת התפילה שהרי היה כוס לפניו, ורק שעל ידי שטעה וטעם נתחייב להתפלל שנית אך באמת בשעה שהתפלל תפילת התשלומים היה פטור מתפילת החובה.

שאלת השבוע

האם מותר להשמיע קולו בראש השנה וביום הכיפורים?

ר׳ אברהם רבי—זכה בשובר לרכישה בקורסים של 100 ש״ח

את הפתרונות יש לשלוח למייל או לוואטסאפ של המכון עד יום רביעי

myagdiltora@gmail.com / 0542390375

מזל״ט ואיחולים

העלון מוקדש לרפואת חנה אזולאי בת סוליקה

ולעילוי נשמת מסעוד בן עיישה ושרה בת חנה

ודוד רחמים בין עישא ואברהם ז״ל

ניתן לשלוח מזל״ט או איחולי ברכה למייל או לוואטאפ של המכון עד יום חמישי.

>> המשך הדבר תורה מעמוד השער >>

עד שלא נוצרתי בעולם איני כדאי, דהיינו לא היה צריך אותי בעולם, ורק עכשיו שנוצרתי זה בגלל שיש לי תפקיד מיוחד בעולם שרק אני יכול למלאו. אבל גם עכשיו שנוצרתי כאילו לא נוצרתי משום שאולי אני לא מצליח למלא את תפקידי כיאות.

שבת שלום!